

امکان‌سنجی استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان*

داریوش فروغی^۱، حمیده مؤیدفر^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: گرایش دولت‌ها به سمت بودجه‌ریزی عملیاتی بیشتر ناشی از آن است که این فرایند، باعث اصلاح نظام‌های بودجه‌ریزی می‌شود و کمک شایانی به اقتصاد کشورها می‌کند. در این میان، کشور ایران نیز برای افزایش کارایی و اثربخشی سازمان‌ها، تغییر نحوه بودجه‌ریزی سنتی به بودجه‌ریزی عملیاتی را از اولویت‌های خود قرار داده است. هدف از انجام مطالعه حاضر، شناسایی امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر اساس مدل PESTEL (Political, Economical, Social, Technological, Environmental, Legal) بود.

روش بررسی: این پژوهش از نوع کاربردی و توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری را ۲۵۰ نفر از مدیران مالی، کارشناسان حسابداری شاغل در قسمت‌های امور مالی و کارشناسان بودجه ستادی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۹۳ تشکیل دادند. جهت جمع‌آوری داده‌ها، از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شد که روایی آن از طریق روایی صوری به تأیید متخصصان مرتبط رسید. پایایی پرسش‌نامه نیز با استفاده از ضریب Cronbach's alpha برابر با ۰/۸۱ تأیید شد. مدل PESTEL دارای شش بعد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فن‌آوری، محیطی و قانونی می‌باشد که هر یک از این ابعاد به طور جداگانه مورد آزمون قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی [جدول توزیع فراوانی (درصد)، میانگین و انحراف معیار] و آمار استنباطی (آزمون‌های Paired t, t و ANOVA) در نرم‌افزار SPSS استفاده گردید.

یافته‌ها: میانگین ابعاد شش‌گانه، در بعد سیاسی ۳/۸، بعد اقتصادی ۳/۶، بعد اجتماعی ۳/۵، بعد فن‌آوری ۳/۸، بعد محیطی ۳/۹ و بعد قانونی ۳/۸ به دست آمد. همچنین، امکان استقرار بودجه‌ریزی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود داشت و هیچ کدام از فرضیه‌های پژوهش رد نشد.

نتیجه‌گیری: نتایج حاکی از آن است که امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود دارد. ضمن این که در بعد محیطی، زمینه استقرار و اجرای بودجه‌بندی عملیاتی در شرایط بسیار مطلوبی قرار دارد، اما در بعد اجتماعی، بستر موجود نیاز به فعالیت‌های فرهنگی بیشتری جهت آماده کردن دیدگاه فکری کارشناسان و دیگر نیروهای درگیر دارد تا بتواند در تغییر این رویکرد مشارکت فعال‌تری داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: امکان‌سنجی؛ بودجه‌بندی؛ دانشگاه علوم پزشکی؛ اصفهان

پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۳/۱۹

اصلاح نهایی: ۱۳۹۴/۰۲/۲۷

دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱۱/۲۳

ارجاع: فروغی داریوش، مؤیدفر حمیده. امکان‌سنجی استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۴؛ ۱۲ (۶): ۷۹۰-۷۸۵

به تعهدی، استقرار سیستم بهای تمام شده، بودجه‌ریزی عملیاتی و مدیریت هزینه بهره‌وری و تجزیه و تحلیل نتایج» (۵) می‌باشد. بنابراین، تغییر رویکرد بودجه‌ریزی سنتی به بودجه‌ریزی عملیاتی، سومین گامی است که جهت رفع مشکلات یاد شده می‌تواند نقش بسزایی داشته باشد.

سؤال اساسی این است که آیا جهت پیاده‌سازی بودجه‌بندی عملیاتی بستری لازم فراهم است؟ موانع موجود بر سر راه حرکت قطار نظام بودجه‌بندی در کشور، تنها به موضوعات کلی مطرح شده توسط برخی از کارشناسان محدود نمی‌باشد و در سطح دستگاه‌های اجرایی مختلف، می‌توان عوامل گوناگونی را در این زمینه کشف نمود که شامل موانع قانونی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی موجود در کشور است (۶). از آن‌جا که هرگونه تغییری در سبک‌های جاری نیازمند بسترسازی همه‌جانبه می‌باشد، توجه به عوامل سیاسی،

مقدمه

بودجه، شاهرگ حیاتی هر سازمان یا نهاد دولتی است؛ چرا که دولت تمام فعالیت‌های مالی خود اعم از تولید خدمات و کسب درآمد را بر اساس سند و قانون بودجه انجام می‌دهد (۱). تنظیم بودجه برای برآورد و سنجش عملکرد سازمان‌های دولتی ضروری است و یک ابزار مدیریتی سودمند به شمار می‌آید. بنابراین، در هنگام تنظیم بودجه باید استراتژی‌های خاص هر سازمان را با جنبه‌های سودآوری و دیدگاه‌های مدیریت در ایجاد سازمان مد نظر قرار داد (۲). امروزه، به دلیل پیچیدگی فزاینده محیطی، وجود متغیرهای بی‌شمار و مؤثر در فرایند تصمیم‌گیری مدیران، فشار برای پاسخگویی و شفافیت عملکرد، نیاز به کاهش هزینه‌های جاری و افزایش بهره‌وری و اثربخشی مدیریت، کانون توجه مدیران را به سمت بودجه‌ریزی عملیاتی معطوف داشته است (۳). نظام بودجه‌ریزی عملیاتی با هدف نتیجه‌محوری سعی می‌کند تا با پیوند اعتبارات بودجه‌ای به نتایج اقدامات، به اهداف صرفه‌جویی، کارایی و اثربخشی بودجه دست یابد (۴). نیاز به حرکت منعطف به سمت سبک‌های نوین حسابداری که ضمن عملیاتی‌تر بودن، اثربخشی بیشتری نیز در ارتقای فعالیت‌های پشتیبانی داشته باشد، بسیار ضروری است. در این راستا، گام‌های اساسی در مسیر استقرار نظام نوین مالی شامل مواردی همچون «تغییر رویکرد از روش حسابداری نقدی

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد می‌باشد.

۱- دانشیار، حسابداری، گروه حسابداری، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد، حسابداری، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مبارکه، اصفهان، ایران (نویسنده مسؤول)

Email: h.moayedfar1225@yahoo.com

با توجه به مطالب مطرح شده و اهمیت استقرار بودجه‌ریزی، پژوهش حاضر درصدد بود تا به این مسأله بپردازد که آیا امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر اساس مدل جهان‌شمول PESTEL وجود دارد یا خیر؟

روش بررسی

این پژوهش از نوع کاربردی و از دسته مطالعات توصیفی-پیمایشی بود که در سال ۱۳۹۳ در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام گرفت. جامعه آماری پژوهش را کلیه مدیران مالی، کارشناسان حسابداری شاغل در قسمت‌های امور مالی و کارشناسان بودجه ستادی دانشگاه مذکور به تعداد ۲۵۰ نفر تشکیل دادند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق ساخته، شامل ۲۹ سؤال در ۶ بعد مدل PESTEL بود که پاسخ دهندگان باید نظر خود را بر مبنای طیفی از بسیار زیاد تا بسیار کم مشخص می‌نمودند. روایی پرسش‌نامه از طریق مراجعه به متخصصان به صورت صوری تأیید شد. در ضمن، پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب Cronbach's alpha برابر با ۰/۸۱ مورد تأیید قرار گرفت. جهت تعیین حجم، نمونه ابتدا تعداد ۳۵ پرسش‌نامه به طور تصادفی توزیع شد و پس از جمع‌آوری، با استفاده از فرمول Cochran، تعداد حجم نمونه ۱۱۰ نفر به دست آمد که از ۱۱۰ پرسش‌نامه توزیع شده، ۱۰۲ مورد از پرسش‌نامه‌ها عودت شد و در نهایت با کنارگذاری پرسش‌نامه‌های مخدوش شده و تکمیل نشده، ۸۰ پرسش‌نامه در مرحله تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون‌های t، Paired و ANOVA) در نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۹ (version 19, SPSS Inc., Chicago, IL) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

در این پژوهش، از آزمون t استفاده گردید و با توجه به مقادیر P در آماره t، نسبت به رد یا عدم رد امکان‌سنجی استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در هر یک از ابعاد مدل PESTEL تصمیم گرفته شد.

در جدول ۱ اطلاعات آزمون سؤالات مربوط به ابعاد سیاسی و اقتصادی آرایه شده است. بر اساس نتایج این جدول، مقدار P آماره t برای سؤالات مربوط به امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر بعد سیاسی و اقتصادی کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ بود ($P < 0/05$). بنابراین، امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر بعد سیاسی و اقتصادی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود داشت.

در جدول ۲ اطلاعات آزمون سؤالات مربوط به ابعاد اجتماعی و فن‌آوری آمده است. نتایج جدول ۲ حاکی از آن است که مقدار P آماره t برای سؤالات مربوط به امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر اجتماعی و فن‌آوری برابر با صفر و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ بود. در نتیجه، امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر بعد اجتماعی و فن‌آوری در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود داشت.

در جدول ۳ اطلاعات آزمون سؤالات مربوط به ابعاد محیطی و قانونی نشان داده شده است. همان‌گونه که در جدول ۳ آمده است، مقدار P آماره t برای سؤالات مربوط به امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر محیطی و قانونی، صفر به دست آمد و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ بود. از این رو، از نظر محیطی و قانونی امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود داشت.

اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژیک، محیطی و قانونی بسیار حایز اهمیت است و تغییر از سبک بودجه‌بندی جاری به بودجه‌بندی عملیاتی نیز از این قاعده مستثنی نیست.

با توجه به این که تحقیقات انجام شده به صورت پراکنده به بررسی موانع و مشکلات پیاده‌سازی بودجه‌بندی عملیاتی در کشور پرداخته‌اند، در این پژوهش به بررسی امکان‌سنجی استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با استفاده از یک مدل استراتژیک جهان‌شمول جامع به نام مدل PESTEL (Political, Economical, Social, Technological, Environmental, Legal) پرداخت که تمام ابعاد سیاسی (Political)، اقتصادی (Economical)، اجتماعی (Social)، فن‌آوری (Technological)، محیطی (Environmental) و قانونی (Legal) را در برمی‌گیرد و خود مدل از حروف اول این کلمات ساخته شده است. مدل PESTEL شامل جمع‌آوری و به تصویر کشیدن اطلاعات در مورد عوامل داخلی و خارجی می‌باشد که بر روی سازمان تأثیرگذار است (۷). تحلیل PESTEL دو عملکرد اساسی برای سازمان دارد؛ ۱- شناسایی محیط درونی که سازمان در آن کار می‌کند و ۲- آرایه داده‌ها و اطلاعاتی که سازمان را قادر به پیش‌بینی موقعیت‌ها و شرایطی می‌کند که در آینده با آن مواجه خواهد شد (۸). در دهه هفتاد، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان بخش سلامت کشور معتقد بودند که بازار خدمات بهداشتی و درمانی، بازار اقتصادی نیست، اما به خاطر تحولات پیش آمده در سال‌های اخیر و مواجه شدن دولت با افزایش هزینه‌های سلامت و تبدیل شدن برخی از تعهدات به دیون و بدهی، دیدگاه مدیران نسبت به مباحث اقتصادی در بخش سلامت تغییر کرده است؛ به طوری که حرکت به سوی بودجه‌ریزی عملیاتی در برنامه سوم و چهارم توسعه مورد تأکید قرار گرفت (۹). در ادامه، مختصری از پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه بودجه‌بندی عملیاتی آرایه شده است.

Hackbart و Jordan در پژوهش خود نشان دادند که مسؤولیت پاسخگویی برنامه‌ای، به جای هدف تخصیص بودجه، بیشتر در موفقیت استقرار نظام بودجه‌ریزی عملیاتی مؤثر است. همچنین، ضرایب متغیرهای برآورد شده در هر دو مدل منفی بود. به عبارت دیگر، بودجه‌ریزی عملیاتی باعث کاهش مخارج می‌شود (۱۰). از نظر Andrews، بودجه‌بندی عملیاتی یک اصلاح برجسته در جهان است که در شیوه‌ای محدود استفاده شده است. همچنین، پیشنهاد می‌کند که یک مدل سه عاملی، برای کاربرد بودجه‌بندی عملیاتی مفید است. در این مدل «اختیار، پذیرش و توانایی» عوامل تبیین کننده یک فضای اصلاح شده برای بودجه‌بندی عملیاتی به شمار می‌رود. در بیشتر دولت‌ها این فضای اصلاح شده تا حدودی محدود به نظر می‌رسد (۱۱).

نتایج نصر اصفهانی گزارش کرد که از نظر مؤدیان مشاغل، در تأثیرگذاری عوامل مدل PESTEL در فرار مؤدیان در پرداخت مالیات، تنها تأثیر عوامل سیاسی، اقتصادی، فن‌آوری و قانونی مورد تأیید قرار گرفته و عوامل محیطی و اجتماعی رد شده است که عوامل سیاسی و اقتصادی دارای بیشترین تأثیر و عامل محیطی دارای کمترین تأثیر می‌باشد (۱۲). مرادی و همکاران بیان کردند که توانایی لازم برای اجرای بودجه‌ریزی عملیاتی (از لحاظ هر سه بعد توانایی شامل توانایی ارزیابی عملکرد، توانایی انسانی و توانایی فنی) وجود ندارد، اما اختیار لازم (از لحاظ هر سه بعد اختیار یعنی اختیار قانونی، رویه‌ای و سازمانی) وجود دارد. همچنین، پیاده‌سازی بودجه‌ریزی عملیاتی موجب صرفه اقتصادی در شهرداری شیراز می‌شود (۱).

جدول ۱: آزمون t جهت بررسی ابعاد سیاسی و اقتصادی (به تفکیک سؤالات و کلی)

سؤال	میانگین	آماره t	درجه آزادی	P
بعد سیاسی	۳/۸	۱۲/۵۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
پشتیبانی دولت از طریق ایجاد الزامات قانونی	۳/۹	۸/۹۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
افزایش شفافیت اطلاعات ارایه شده به ذی‌نفعان	۴/۱	۱۲/۴۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
ثبات مدیران ارشد دانشگاه	۳/۹	۸/۷۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
برنامه‌های راهبردی دانشگاه	۳/۶	۵/۷۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
ظرفیت‌های موجود در دیوان محاسبات و اداره کل امور دارایی	۳/۴	۳/۹۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
بعد اقتصادی	۳/۶	۸/۳۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
افزایش صرفه‌جویی اقتصادی	۳/۹	۹/۲۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
درآمد و هزینه در واحدهای تابعه	۳/۱	۰/۴۶	۷۹	۰/۶۵۰
تعیین شاخص در بودجه	۳/۸	۹/۵۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
افزایش ارایه خدمت به مردم	۳/۶	۶/۱۰	۷۹	< ۰/۰۰۱

جدول ۲: آزمون t جهت بررسی ابعاد اجتماعی و فن‌آوری (به تفکیک سؤالات و کلی)

سؤال	میانگین	آماره t	درجه آزادی	P
بعد اجتماعی	۳/۵	۶/۳۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
فرهنگ حاکم بر دانشگاه	۳/۰	-۰/۲۳	۷۹	۰/۸۲۰
تحصیلات مرتبط با حسابداری دولتی	۳/۸	۸/۵۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
مقاومت کارکنان در استقرار	۳/۶	۵/۶۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
بعد تکنولوژی	۳/۸	۱۴/۸۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
ایجاد شبکه ارتباطی قوی و تجهیزات پیشرفته	۳/۹	۱۰/۴۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
ایجاد تغییرات در سیستم‌های حسابداری	۳/۸	۹/۵۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
نرم‌افزارهای حسابداری نظام نوین مالی	۳/۵	۴/۶۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه بودجه	۴/۰	۱۱/۶۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
نیروی متخصص و ماهر	۳/۴	۱۶/۵۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
دانش علمی و تجربی	۳/۳	۲/۸۰	۷۹	< ۰/۰۰۱

بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد. در نتیجه، این گویه تأثیری بر امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی ندارد و از نظر درآمد و هزینه در واحدهای تابعه، استقرار بودجه‌ریزی عملیاتی امکان‌پذیر نیست. بنابراین، از نظر اقتصادی امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود دارد. با توجه به مقدار میانگین به دست آمده، بیشترین و کمترین تأثیر در امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، به ترتیب به گویه‌های «افزایش صرفه‌جویی اقتصادی» و «تعیین درآمد و هزینه در واحدهای تابعه» اختصاص داشت. در نتیجه می‌توان گفت درآمد و هزینه یک عامل بازدارنده است و باعث جهت‌دهی منفی در خصوص میزان استقرار بودجه‌ریزی عملیاتی می‌شود که باید واحدهای تابعه به سمت افزایش درآمد و کاهش هزینه‌ها جهت استفاده مناسب و صحیح از بودجه اختصاص یافته پیش روند. نتایج حاصل از نظر بعد اقتصادی با نتایج پژوهش‌های باباجانی و رسولی (۶)، Jordan و Hackbart (۱۰) و صفدریان (۱۵) همخوانی دارد. در پژوهش Jordan و Hackbart، بودجه‌ریزی عملیاتی باعث کاهش مخارج می‌شود (۱۰). نتایج حاصل از پژوهش باباجانی و رسولی، حوزه اقتصادی را یکی از عوامل زمینه‌ای در نظر می‌گیرد که حاکی از تأثیر مثبت آن می‌باشد (۶).

بحث

با توجه به نتایج به دست آمده، مقدار P آماره t برای ۵ سؤال مربوط به امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر سیاسی، صفر به دست آمد و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ بود. در نتیجه، امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر بعد سیاسی وجود دارد. با توجه به مقدار میانگین به دست آمده، گویه «افزایش شفافیت اطلاعات ارایه شده به ذی‌نفعان» بیشترین تأثیر و گویه «ظرفیت موجود در دیوان محاسبات و اداره کل امور اقتصادی و دارایی» کمترین تأثیر را در امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان داشته است. نتایج حاصل از نظر بعد سیاسی با نتایج به دست آمده از پژوهش مرادی و همکاران (۱)، باباجانی و رسولی (۶)، پورزمانی و نادری (۱۳) و Albert (۱۴) مطابقت دارد، اما با نتایج پژوهش صفدریان (۱۵) در تضاد است.

بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر، مقدار P آماره t برای سه سؤال از چهار سؤال مربوط به امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر اقتصادی، صفر و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می‌باشد. در نتیجه، امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر بعد اقتصادی برای این سه سؤال وجود دارد. مقدار P آماره t برای سؤال مربوط به درآمد و هزینه در واحدهای تابعه برابر ۰/۶۵ و

جدول ۳: آزمون t جهت بررسی ابعاد محیطی و قانونی (به تفکیک سؤالات و کلی)

سؤال	میانگین	آماره t	درجه آزادی	P
بعد محیطی	۳/۹۰	۱۴/۲	۷۹	< ۰/۰۰۱
استفاده از تجارب کشورهای دیگر	۳/۷۰	۷/۲	۷۹	< ۰/۰۰۱
استفاده از تجارب دستگاه‌های اجرایی داخل کشور	۳/۹۶	۱۰/۰	۷۹	< ۰/۰۰۱
ضرورت پاسخگویی سازمان در مقابل جامعه	۳/۸۰	۸/۹	۷۹	< ۰/۰۰۱
استفاده از خدمات مشاوره‌ای متخصصان مالی	۴/۰۴	۱۱/۸	۷۹	< ۰/۰۰۱
نظام حقوق و مزایای مناسب	۴/۰۳	۱۳/۲	۷۹	< ۰/۰۰۱
بعد قانونی	۳/۸۰	۱۱/۵	۷۹	< ۰/۰۰۱
وجود نظام حقوق و مزایای مناسب	۴/۲۰	۱۴/۶	۷۹	< ۰/۰۰۱
اطلاع و آگاهی کارکنان از قوانین و مقررات مالی	۴/۰۰	۱۴/۴	۷۹	< ۰/۰۰۱
مصوبات و دستورالعمل‌های هیأت رئیسه دانشگاه	۳/۸۰	۷/۹	۷۹	< ۰/۰۰۱
قوانین و بخشنامه‌های صادره وزارت متبوع	۳/۸۰	۷/۸	۷۹	< ۰/۰۰۱
آیین‌نامه مالی معاملات	۳/۵۰	۵/۷	۷۹	< ۰/۰۰۱
قانون برنامه چهارم و پنجم توسعه اقتصادی کشور	۳/۲۰	۲/۵	۷۹	< ۰/۰۰۱

پیاپی‌سازی بودجه‌ریزی عملیاتی از نظر فنی (فن‌آوری) وجود ندارد. مقدار P آماره t برای هر ۵ سؤال مربوط به امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر محیطی، برابر با صفر و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. با توجه به این که همه سؤالات تأثیرگذار بود، در نتیجه، از نظر محیطی امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود دارد. با توجه به مقدار میانگین به دست آمده، گویه «خدمات مشاوره‌ای متخصصان مالی برای تعیین شاخص» بیشترین تأثیر و گویه «استفاده از تجارب کشورهای دیگر» کمترین تأثیر را در امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به خود اختصاص داد. نتایج حاصل از نظر بعد محیطی با نتایج حاصل از پژوهش محمودی (۱۶) و Walsh (۱۷) مطابقت دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، مقدار P آماره t برای هر ۶ سؤال مربوط به امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر قانونی، صفر به دست آمد که کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است و با توجه به این که همه سؤالات تأثیرگذار بود، نتیجه‌گیری می‌شود که امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر قانونی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود دارد. با توجه به مقدار میانگین به دست آمده، گویه «وجود نظام حقوق و مزایای مناسب» بیشترین تأثیر و گویه «قانون برنامه چهارم و پنجم توسعه اقتصادی کشور» کمترین تأثیر را در امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان داشته است. نتایج حاصل از نظر بعد محیطی با نتایج پژوهش باباجانی و رسولی (۴)، Andrews (۱۱)، پورزمانی و نادری (۱۳) و صفدریان (۱۵)، متناقض است. در پژوهش‌های مذکور، محققان به این نتیجه رسیدند که نداشتن اختیار قانونی و نبود اختیار رویه‌ای، مانع استقرار بودجه‌بندی عملیاتی می‌شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به این که هر ۶ عامل مدل PESTEL در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفت، در نهایت بسترهای لازم برای حرکت به سمت بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود دارد. این در حالی است که نتایج حاصل

با توجه به مطالب فوق، امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر بعد اجتماعی وجود دارد. با توجه به مقدار میانگین به دست آمده، گویه «تخصیلات مرتبط با حسابداری دولتی» بیشترین تأثیر و گویه «فرهنگ حاکم بر جامعه» کمترین تأثیر را در امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان داشته است. مقدار P آماره t برای گویه مربوط به فرهنگ حاکم بر دانشگاه برابر ۰/۸۲ و بیشتر از ۰/۰۵ به دست آمد. در نتیجه، این گویه تأثیری بر امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی ندارد و یک عامل بازدارنده است و باعث جهت‌دهی منفی در خصوص میزان استقرار بودجه‌ریزی عملیاتی می‌شود که باید فرهنگ‌سازی لازم را جهت ایجاد بستر برای پیاده‌سازی بودجه‌ریزی عملیاتی فراهم نمود. نتایج حاصل از نظر بعد اجتماعی با نتایج پژوهش باباجانی و رسولی که حوزه اجتماعی را یکی از عوامل زمینه‌ای در نظر می‌گیرند (۶)، مطابقت دارد، اما با نتایج پژوهش صفدریان (۱۵) متناقض است. صفدریان بیان کرد که بستر لازم برای ایجاد یک تغییر در روش ارائه خدمات در بانک سپه وجود ندارد (۱۵).

با توجه به نتایج به دست آمده، مقدار P آماره t برای هر ۶ سؤال مربوط به امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر فن‌آوری، برابر با صفر و کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ بود. در نتیجه، امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی از نظر بعد فن‌آوری برای همه این سؤالات وجود دارد. با توجه به این که همه سؤالات تأثیرگذار بود، در نتیجه، از نظر فن‌آوری امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان وجود دارد. با توجه به مقدار میانگین به دست آمده، بیشترین تأثیر به گویه «نیروی متخصص و ماهر» و کمترین تأثیر به گویه «دانش علمی و تجربی» تعلق داشت. نتایج حاصل از نظر بعد فن‌آوری با نتایج پژوهش پورزمانی و نادری (۱۳)، صفدریان (۱۵) و محمودی (۱۶) در یک راستا می‌باشد. لازم به ذکر است که در پژوهش محمودی که از مدل Shah استفاده شد، بین بودجه‌بندی و عوامل مدیریتی (عوامل محیطی، فنی، فرایندی و انسانی) ارتباط معنی‌داری وجود داشت، اما اصلی‌ترین مشکل، پیاده‌سازی بودجه‌بندی عملیاتی فنی و فرایندی معرفی گردید (۱۶) که با نتایج پژوهش مرادی و همکاران (۱) در تضاد است. آنان به این نتیجه رسیدند که بستر لازم برای

تعیین برنامه‌ها، کمیت‌ها و قیمت تمام شده باشد.

- ۳- نهادینه‌سازی و فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی عملیاتی و آماده‌سازی ذهن افراد نسبت به اهمیت این موضوع در سطح کشور و سازمان مورد نظر صورت گیرد.
- ۴- پرسنل شایسته و متناسب از نظر تخصص، تجربه و سوابق در امر بودجه‌ریزی و استفاده از نیروهای متخصص و مجرب به صورت مشاوره‌ای در سازمان جهت کمک به ایجاد و اجرای بودجه‌ریزی عملیاتی به کار گرفته شود.
- ۵- انتخاب چند دستگاه اجرایی نمونه و اجرای دقیق، صحیح و تحت نظارت این روش بودجه‌بندی در آن‌جا و آرایه و نمایش نتایج حاصل از آن به مدیران سایر دستگاه‌های اجرایی به منظور کاهش ترس و افزایش انگیزه آن‌ها صورت گیرد.
- ۶- پیگیری‌های قانونی دستورالعمل‌های اجرایی در پیاده‌سازی بودجه‌بندی عملیاتی توسط کارشناسان مربوط و پیگیری دستگاه‌های نظارتی برای تهیه بودجه عملیاتی انجام شود.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از مساعدت و همکاری مدیران مالی، کارشناسان حسابداری و کارشناسان بودجه دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و کلیه عزیزانی که در اجرای این پژوهش یاری نموده‌اند، قدردانی می‌گردد.

در جداول ۱ تا ۳ نیز مبین این مطلب است که مقدار P آماره t در تمام ابعاد مدل PESTEL کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. در نتیجه، امکان استقرار بودجه‌بندی عملیاتی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر اساس مدل PESTEL وجود دارد. اگر جهت تجزیه و تحلیل بیشتر به ابعاد مختلف مدل پرداخته شود، بیشترین میزان آماره t در بعد فن‌آوری می‌باشد و این نکته نشان می‌دهد که دانشگاه علوم پزشکی از نظر فن‌آوری دارای بستر بسیار مناسبی جهت استقرار بودجه‌بندی عملیاتی است. بنابراین، با توجه به تغییر تمام سازمان‌ها به سمت فن‌آوری‌های نوین، فرصت بسیار مناسبی در این زمینه فراهم شده است. از طرف دیگر، بعد اجتماعی دارای کمترین میزان آماره t می‌باشد. در نتیجه، از نظر شرایط اجتماعی لازم است تا گام‌هایی توسط دست‌اندرکاران مالی دانشگاه به سمت فرهنگ‌سازی بیشتر و ایجاد تعامل مناسب‌تر برای تغییر رویکرد، برداشته شود تا پذیرش این تغییر و حرکت به سمت بودجه‌بندی عملیاتی بهتر مهیا گردد.

پیشنهادات

- ۱- پشتیبانی هرچه بیشتر دولت با ایجاد الزامات قانونی و همچنین، انگیزه با اعطای تسهیلات و اعتبارات خاص به سازمان‌های اجرا کننده بودجه‌ریزی عملیاتی اعمال گردد.
- ۲- تنظیم لایحه بودجه سالانه با رویکرد هدفمند و عملیاتی، بر اساس

References

1. Moradi J, Valipour H, Mansourabadi AR, Zare R. Examining the feasibility of implementing operating budgeting according to 'SHAH Model': The case study of Shiraz municipality. *Journal of Accounting Health* 2012; 1(2-3): 85-109. [In Persian].
2. Sajadi SH, Jameie R. Supreme audit court of Iran's audited benefit from the perspective of financial management. *The Iranian Accounting and Auditing Review* 2003; 10(34): 129-49. [In Persian].
3. Babajani J. The role of accountability in government accounting framework. *Hesabras Journal* 2001; 2(7): 26-34. [In Persian].
4. Ansari SH. Budget and state budgeting in the Iran's, with emphasis on operational budget. Tehran, Iran: Yekan Publications; 2007. [In Persian].
5. Shakibai AR. Step fundamental of modern financial system. *Journal of Modern Financial System in Health* 2013; (7): 45.
6. Babajani J, Rasoli M. Identify obstacles and difficulties in the establishment of the operational budgeting. *Journal of Empirical Research of Financial Accounting* 2011; 1(1): 32-50. [In Persian].
7. Strategic Management Insight. PEST and PESTEL analysis [Online]. [cited 2013]; Available from: URL: <https://www.strategicmanagementinsight.com/tools/pest-pestel-analysis.html>
8. Yüksel I. Developing a multi-criteria decision making model for PESTEL analysis. *International Journal of Business and Management* 2012; 7(24): 52-66.
9. Daneshfard K, Shiravand S. Barriers of operational treatment budget in Islamic Republic of Iran, Ministry of Health And Medical Education. *J Gorgan Univ Med Sci* 2012; 14(2): 90-6. [In Persian].
10. Jordan MM, Hackbart MM. Performance budgeting and performance funding in the states: A state's assessment. *Public Budgeting & Finance* 1999; 19(1): 68-88.
11. Andrews M. Authority, acceptance, ability and performance? Based budgeting reforms. *International Journal of Public Sector Management*, 2004; 17(4): 332-44.
12. Nasr Esfahani M. The study causes solutions to reduce on the tax evasion of the model pestel from the taxpayers and tax experts perspective in the city Esfahan [Thesis]; Isfahan, Iran: Islamic Azad University, Dehaghan Branch; 2013. [In Persian].
13. Poorzamani Z, Naderi B. A review of the barriers to implementing operational budgeting in Iranian free trade-industrial zones. *Quarterly Journal of Health Accounting* 2012; 1(1): 1-16. [In Persian].
14. Frow N, Marginson D, Stuart O. "Continuous" budgeting: reconciling budget flexibility with budgetary control. *Account Organ Soc* 2010; 35(4): 444-61.
15. Safdarian N. Establishment feasibility of specific banking services. According to the PESTEL method (Case study: management and city branches of Bank Sepah) [Thesis]. Isfahan, Iran: Islamic Azad University, Dehaghan Branch; 2012. [In Persian].
16. Mahmoudi F. Review on the problems of performance based budget systems implementation and providing necessary strategies for increasing impediments [Thesis]. Tehran, Iran: University of Tehran; 2008. [In Persian].
17. Walsh PR. Dealing with the uncertainties of environmental change by adding scenario planning to the strategy reformulation equation. *Management Decision* 2004; 43(1): 113-22.

The Feasibility of Stabilizing Operating Budget in Isfahan University of Medical Sciences, Iran*

Daryoush Foroghi¹, Hamideh Moayedfar²

Original Article

Abstract

Introduction: Governments' tendency toward operating budget is because this process results in the reformation of budgeting systems, and thus, assists countries' economy. Iran has also prioritized the changing of traditional budgeting to operating budgeting to increase the efficiency and effectiveness of organizations. The aim of this study was to investigate the possibility of stabilizing operational budgeting in Isfahan University of Medical Sciences, Iran, based on the PESTLE model.

Methods: The present research was an empirical, descriptive research. The statistical population consisted of 250 financial managers, accounting experts working in finance departments, and finance expert working in Isfahan University of Medical Sciences in 2015. Data were collected using a researcher-made questionnaire the validity of which was approved by experts through face validity. The reliability of the questionnaire was confirmed using Cronbach's alpha ($\alpha = 81\%$). The PESTLE model consists of the 6 political, economic, social, technological, legal, and environmental dimensions. Each dimension was evaluated separately. Data were analyzed using descriptive statistics [frequency distribution table (percentage), mean, and standard deviation] and inferential statistics (univariate t-test, bivariate t-test, and ANOVA) in SPSS software.

Results: The stabilizing operating budget was possible in Isfahan University of Medical Sciences in the political, economic, social, technological, legal, and environmental dimensions. Mean political, economic, social, technological, legal, and environmental dimensions were 3.8, 3.6, 3.5, 3.8, 3.9, and 3.8, respectively.

Conclusion: The results showed that the stabilizing of operation budgeting is possible in the mentioned university. In the environmental dimension, circumstances are desirable for establishing and implementing operation budgeting. However, in the social dimension, more cultural activities are necessary to prepare the minds of experts and other engaged staff to be more cooperative in modification of this approach.

Keywords: Feasibility Studies; Budgeting; Isfahan University of Medical Sciences

Received: 12 Feb, 2015

Accepted: 9 Jun, 2015

Citation: Foroghi D, Moayedfar H. **The Feasibility of Stabilizing Operating Budget in Isfahan University of Medical Sciences, Iran.** Health Inf Manage 2016; 12(6): 785-90

* This article was extracted from MSc Thesis.

1- Associate Professor, Accounting, Department of Accounting, School of Economics and Administrative Sciences, University of Isfahan, Isfahan, Iran

2- MSc Student, Accounting, Department of Accounting, Mobarakeh Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran (Corresponding Author)
Email: h.moayedfar1225@yahoo.com